

Knelpunten bij de instroom van statushouders in het mbo

UAF, september 2017

Een Nederlands diploma is voor statushouders de beste garantie op duurzaam werk. Maar de situatie van vluchtelingen brengt knelpunten met zich mee, waardoor een mbo-opleiding in veel gevallen niet mogelijk wordt gemaakt. Stichting voor Vluchteling-Studenten UAF heeft casuïstiek verzameld om dit probleem inzichtelijk te maken.

‘Ik begeleid als vrijwilliger een jongeman van 18 jaar in de gemeente Westervoort. Hij doet ‘t erg goed en start nu met een mbo-opleiding op niveau 2. Hij woont zelfstandig (dat moet met 18 jaar). Hij krijgt nu een Basisbeurs van € 268,59, een aanvullende beurs van €359,41 en een lening van € 179,29, in totaal € 807,29 (en woont zelfstandig). Hij is druk op zoek naar een bijbaan maar dat is nog niet gelukt.

Om naar school te kunnen moet hij schoolboeken en materiaal €662,54, gereedschap voor €189,00 en schoenen €27,50 aanschaffen. Dit kan hij niet betalen.’

- Medewerker VluchtelingenWerk Westervoort

Sinds de openstelling van de mbo-helpdesk begin juli 2017 bereiken ons signalen over de financiële obstakels die vluchtelingen moeten overwinnen wanneer zij in willen stromen in het mbo. Ook gemeenten, verspreid over het hele land, melden soortgelijke ervaringen.

Signalen via de UAF mbo-helpdesk

Tussen 8 juli en 5 september 2017 is er ruim driehonderd keer contact geweest met en over vluchtelingen die in het mbo (willen gaan) studeren.

Van alle contacten met de mbo-helpdesk was **59,4 %** met/over vluchtelingen die jonger zijn dan dertig jaar. Op een enkeling na zijn dit allemaal statushouders. Zij hebben recht op studiefinanciering van DUO als zij een BOL-opleiding gaan doen, maar dit is ontoereikend om zonder financiële (opstart)problemen aan hun studie te beginnen.

Ruim twee derde van alle vragen die de mbo-helpdesk de afgelopen twee maanden heeft behandeld ging over de mogelijkheid tot begeleiding door het UAF en/of de financiering van de studie (via UAF of via studiefinanciering van DUO). **In 28 gevallen werd specifiek hulp gevraagd bij financiële knelpunten.**

Statushouders die vanuit een bijstandsuitkering instromen in het mbo en studiefinanciering aanvragen, lopen tegen twee drempels op:

1. Er is sprake van een inkomensdaling bij de overgang naar studiefinanciering.
2. Voorafgaand aan het studiejaar moeten in één keer hoge kosten gemaakt worden voor de aanschaf van studieboeken, gereedschap/materialen/laptop.

Toelichting:

1. *Bij de overgang van uitkering naar studiefinanciering daalt het inkomen.*

‘Kan iemand die een mbo-opleiding volgt een duo-lening krijgen die voldoende is om van te leven? Geldt dit dan voor alle niveaus?’

- *Accountmanager gemeente Vlaardingen*

Veel statushouders die een opleiding willen doen ontvangen een bijstandsuitkering. Velen van hen zijn alleenstaand en voeren zelfstandig een huishouden. Waar jonge Nederlandse studenten vaak vanuit het ouderlijk huis gaan studeren, hebben deze statushouders een heel andere uitgangspositie. De bijstandsuitkering voor een alleenstaande bedraagt per 1 juli 2017 € 986,52 per maand¹.

De studiefinanciering bedraagt € 807,29 (bij een maximale aanvullende beurs en het maximale leenbedrag)². De kosten voor levensonderhoud en vaste lasten blijven echter hetzelfde. Daarbij komen dan nog de studiekosten. Voor het studiejaar 2017-2018 bedraagt het lesgeld voor een - oltijds BOL opleiding € 1.137³. De kosten voor boeken, gereedschap en andere materialen zijn hierin nog niet meegenomen.

‘Jongeren die de inburgering volgen met een bijstandsuitkering worden zo snel mogelijk een mbo- opleiding ingeloodst. Er wordt dan studiefinanciering aangevraagd, maar dit valt in de meeste gevallen € 100 tot € 170 lager uit. Hierdoor komen ze in de problemen omdat ze onder de bijstandsnorm uitkomen. In sommige gevallen starten ze al met een negatief saldo van € 100. Ze hebben geen recht op bijzondere bijstand.’

- *Medewerker re-integratiebureau in Friesland*

De studiefinanciering bestaat uit een basisbeurs van € 268,59, een lening van maximaal €179,29 en een aanvullende beurs van maximaal € 359,41. Voor de toekenning van de aanvullende beurs wordt gekeken naar het inkomen van de ouders, en de mate waarin zij financieel kunnen bijdragen aan de studiekosten van hun zoon of dochter.

Voor alleenstaande statushouders geldt dat de ouders veelal in het land van herkomst of elders verblijven, en financieel niet in staat zijn om hun kind te ondersteunen. Bij de aanvraag van studiefinanciering is van belang dat gelijk goed aangegeven wordt dat - en waarom - ouders niet

¹ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/bijstand/documenten/brochures/2017/06/29/overzicht-uitkeringsbedragen-en-maatregelen-sociale-zaken-en-werkgelegenheid-per-1-juli-2017>

² <https://www.duo.nl/particulier/mbo-er/studiefinanciering/bedragen.jsp>

³ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/middelbaar-beroepsonderwijs/vraag-en-antwoord/hogte-lesgeld-en-cursusgeld-mbo>

kunnen bijdragen, anders gaan er soms maanden overheen voordat het onderzoek van DUO naar het inkomen van de ouders is afgerond.

Een bijbaantje zoeken naast de studie is niet vanzelfsprekend. Verschillende factoren maken het studeren voor statushouders extra intensief, waardoor er zeker in de eerste fase van de studie weinig tijd overblijft voor andere zaken. Denk hierbij aan de manier van studeren, het studeren in een tweede taal, zorgen om achterblijvers, gezinshereniging, traumaverwerking, het ontbreken van familie en een netwerk waar ze op terug kunnen vallen.⁴

2. Voorafgaand aan de studie moeten in één keer alle boeken en materialen aangeschaft worden.

‘Ik toegelaten aan de opleiding schoonheidsspecialist niveau 3 bij Roc A12 in Ede. Ik heb gehoord dat het UAF mbo-studenten helpt. Ik stuur jullie dit bericht omdat ik een probleem heb met boekengeld en studiemateriaal. Ik kan het niet betalen en ik hoop dat jullie een oplossing voor mij weten.’

-vluchtelingstudent

‘Ik kom uit Syrië ik ben 23 jaar. Ik ben naar Nederland gevlucht in 2015. Nu woon ik in Arnhem met mijn familie. Ik heb biologie gestudeerd maar ik wil hier de opleiding tot laborant gaan doen. Ik ben aangenomen op het Rijn IJssel in Arnhem op niveau 4. Ik heb ook studiefinanciering aangevraagd. Maar ik heb alleen een probleem met boeken bestellen want ik kan het bedrag niet betalen en ik kan ook niet in termijnen betalen. Ik weet niet wat ik moet doen. Ik hoop dat jullie iets voor mij kunnen doen.’

- vluchtelingstudente

Studenten die een mbo-opleiding gaan volgen, schaffen aan het begin van het studiejaar al hun studieboeken in één keer aan. Mbo-onderwijsinstellingen hebben hiervoor vaak een regeling met Van Dijk, leverancier van lesmaterialen⁵. De kosten kunnen hoog oplopen:

‘Zijn ambitie is om te gaan werken in de detailhandel maar gezien het feit dat hij geen startkwalificatie heeft komt hij niet in beeld bij deze bedrijven.

Bij Mondriaan heeft hij een toets afgelegd en is toegelaten tot de entreeopleiding (1 jaar) voor detailhandel, met deze opleiding is een bedrag gemoeid van zo’n € 2500 (schoolgeld en boeken).’

- Medewerker VluchtelingenWerk Den Haag

⁴ Zie ook het onderzoeksrapport ‘Onderwijs en doorstroom naar de arbeidsmarkt van jonge nieuwkomers in Nederland’ - Een onderzoek naar jonge nieuwkomers van 13-23 jaar ten behoeve van het project K!X Works

⁵ <https://www.studers.nl/> is de website waar de boekenpakketten per opleiding klaar staan & besteld kunnen worden

In het hoger onderwijs kunnen studenten hun boeken gespreid over het jaar aanschaffen waardoor zij niet in een keer een grote investering hoeven te doen. Naast studieboeken zijn in het mbo ook materialen zoals gereedschap en een laptop noodzakelijk:

‘In mijn eigen land was ik laborant. Dit wil ik graag hier ook weer worden. Ik heb hulp nodig om leermiddelen en laptop te kopen, dat is nodig voor mijn opleiding die ik opnieuw moet doen.’

- *aankomend student*

Vluchtelingen die willen instromen in het mbo zijn vaak niet in staat de kosten van het boekenpakket en overige materialen in een keer op te hoesten; ze komen vanuit de bijstand, hebben geen gelegenheid gehad om te sparen voor hun studie, en hebben geen familie om op terug te vallen. Ouders hebben – ook als zij wel in Nederland zijn – niet de financiële middelen om hun kind hierin te ondersteunen.

Ook voor de toelating tot het mbo worden kosten gemaakt die vluchtelingen zelf niet kunnen betalen:

‘Ik wil beginnen aan een BOL2-opleiding aan het Deltion College in Zwolle. Ik moet daarvoor een test doen die € 250 kost. Studiefinanciering heb ik nog niet aangevraagd omdat ik nog niet weet of ik word toegelaten. Dat hangt af van de test. Is het mogelijk dat het UAF die test voor mij vergoedt? Of mij het geld leent om die test te doen?’

- *aankomend student*

‘Ik begeleid M. al ongeveer een jaar nu vanuit VluchtelingenWerk. Hij ontwikkelt zich goed en is actief bezig om zichzelf een positie te verwerven in de samenleving. Hij werkt bijvoorbeeld in Amsterdam bij een Ethiopisch restaurant om werkervaring op te doen.

Hij wil graag starten bij ROC Mondriaan met de entreeopleiding voor de detailhandel. Dit is een 1-jarige opleiding die sterk op toepassing is gericht, het ontwikkelen van vaardigheden, nodig om in de detailhandel te kunnen gaan werken. Hij heeft zelf het contact met de school gelegd en een toelatingstest gedaan voor het entreejaar, hiervoor is hij geslaagd. Een kopie van deze brief treft u bij deze mail.

De ondertekening van de overeenkomst hangt op de financiering, dit bespreken we zojuist. M. heeft (?) zijn woning via de woningcorporatie ontvangen en kan niet zomaar verhuizen, dit moet dan via Woonnet Haaglanden. Voor wat betreft de studiefinanciering, deze is onvoldoende om studie én woning te kunnen betalen. Ook als hij zou verhuizen naar een kamer is de studiefinanciering te laag om in de kosten van het levensonderhoud te voorzien. Hij heeft geen ouders die kunnen bijdragen aan de studiekosten.

Voor wat betreft de kosten, deze bedragen in totaal voor de gehele opleiding 1 jaar ca. € 2500 (€ 340 boeken en € 2150 schoolgeld). De opleiding start medio augustus en het verzoek is of de ondertekening van de overeenkomst spoedig kan gebeuren.

Ik hoop dat de gemeente Den Haag hem hierbij kan ondersteunen door middel van een bijdrage in de studiekosten o.i.d. Ik weet dat in het kader van het nieuwe beleid veel jonge niet opgeleide vluchtelingen via Mondriaan een opleiding kunnen volgen. M. is net voordat dit beleid van kracht werd in Den Haag gekomen.'

- *begeleider VluchtelingenWerk*

Signalen vanuit gemeenten

Veel meerderjarige nieuwkomers vallen terug op een algemene bijstandsuitkering uit hoofde van de Participatiewet. Zonder opleiding zijn de perspectieven van deze doelgroep op de Nederlandse arbeidsmarkt laag voor de toekomst. Het is echter vanuit de Participatiewet in principe niet toegestaan om te studeren met behoud van de algemene bijstandsuitkering. Gemeenten gaan hier verschillend mee om.

'Ik begeleid een echtpaar, de jongeman volgt via UAF, met behoud van de uitkering, een opleiding met de Hogeschool Zuyd. Zijn echtgenote gaat nu via DUO een mbo-opleiding volgen. Omdat de echtgenote via DUO een studiefinanciering krijgt stopt de gemeente hun uitkering.

Het bedrag dat de echtgenote per maand krijgt is € 800, dit dekt nauwelijks de studiekosten. Gemeente betaalt nu hun huur en ze krijgen nog € 80 op hun rekening overgemaakt.

De gemeente mag rechtens zo handelen. Maar zulk handelen is volgens mij gewoon asociaal en een klap in het gezicht van alle statushouders met hun begeleiders die hun best doen om een goed beroep te leren en uit te voeren en zo een waardevolle bijdrage aan onze en hun (nieuwe) maatschappij te leveren.'

- *Begeleider van vluchtelingen in Landgraaf*

'In Amersfoort lossen we het bedrag - dat de student vooraf moet betalen - soms op via bijzondere bijstand of het re-integratiebudget, als de jongere nog in de bijstand zit voorafgaand aan de studie.

Hij kan dan namelijk niet zelf sparen door te werken, omdat dit bedrag direct wordt ingehouden op de uitkering. Verder zijn er een aantal lokale fondsen, waarop een beroep kan worden gedaan.

Maar we proberen de jongere toch ook echt te stimuleren om tijdens de studie een krantenwijk te nemen of een andere baantje, dat op dit moment redelijk goed mogelijk is.

Een ander knelpunt is, dat zolang de jongere bijstand heeft vaak door sociale zaken de huur en andere woonlasten direct worden overgemaakt aan de woningbouwvereniging.

Als de jongere stopt met de uitkering, moet hij/zij dat zelf regelen. Veel jongeren komen daarmee direct in de problemen. Dus de begeleiding moet daar heel erg goed op letten.'

- *Beleidsadviseur gemeente Amersfoort*

'De financiën zijn inderdaad iedere keer het grootse struikelblok. In de gecombineerde trajecten blijft er al helemaal geen tijd over voor een bijbaan. De statushouder gaat vijf dagen in de week van negen tot vijf naar school (inclusief stage) en heeft daarnaast ook nog huiswerk. Zodra deelnemers uit de uitkering gaan en het lesgeld en boeken niet voor ze betaald wordt dreigen ze direct uit te vallen met alle gevolgen van dien. Vaak zijn ze dan namelijk al ingeschreven en zijn de kosten al gemaakt.

De combinatie van inburgering met mbo levert een enorme tijdwinst op. De statushouder heeft een hoger taalniveau en is beter toegerust om de arbeidsmarkt te betreden. Met een beetje extra geld bij de start levert dit een enorme kostenbesparing op.

Op dit moment staan er drie groepen statushouders klaar om te starten aan hun mbo techniek bij het ROCvA. Maar met de ontvangst van de rekening van DUO voor de verplichte cursistbijdrage, dreigen veel van hen uit te vallen. We proberen door nog een creatieve oplossing voor te zoeken maar het is moeilijk omdat de participatiewet dat niet toelaat. De kans dat het lukt is klein. Zonde van de toekomstkansen van jonge statushouders en zonde voor onze stad/land.'

- *Senior beleidsadviseur Rve participatie en volwasseneducatie, gemeente Amsterdam*

'Wanneer de financiële middelen voor een hbo'er wel afdoende zijn en voor een mbo'er niet, zullen statushouders helemaal richting hbo blijven gaan, terwijl daar de kans op uitval veel groter is en de kans op een goede baan en duurzame uitstroom ook veel lastiger wordt.'

Projectleider programmaplan vluchtelingen, gemeente Almere

Conclusie:

De financiële obstakels en de beperkingen van de Participatiewet maken het voor veel potentieel talent onmogelijk een mbo-diploma te halen en uiteindelijk deel te nemen aan de Nederlandse arbeidsmarkt. Het UAF wil opkomen voor de belangen van vluchtelingen die hierdoor worden getroffen. Dit willen wij graag doen samen met onze partners bij onderwijsinstellingen en de gemeenten. Niet alleen de vluchteling is immers gebaat bij het verwerven van een duurzame arbeidsmarktpositie, de hele Nederlandse samenleving vaart daar wel bij.

